

İç Mekân Tasarımı Tekstil Seçiminde Performans Ölçütlerinin Değerlendirilmesi

Esra Avlanmaz Bilecen¹

Makale Geliş Tarihi (Submitted Date) : 31-01-2020 - Makale Kabul Tarihi (Accepted Date): 25-02-2020.

Öz

Örtünme içgüdüleriyle başlayan tekstil kullanımı günümüzde tüm iç mekânlarda mobilya, perde, duvar ve zeminlere kaplanabilen, doku oluşturan önemli bir tasarım öğesi haline gelmiştir. Bu çalışmanın amacı; iç mekân tekstillerinin kullanımına ve seçimine ilişkin farkındalığı arttırmak ve tasarımcılara iç mekân tekstillerinin seçiminde yol gösterici olacak performans ölçütlerini belirlemektir. Araştırma kapsamında iç mekân tekstillerinin seçiminde çeşitli faktörler belirlenip, bunlar doğrultusunda doğru performans seçimleri yapılmasını sağlayacak olan ölçütleri oluşturmaktır. Bu ölçütler, belirlenen faktörlerin ışığında ortaya koyulan kurallar zinciri sayesinde oluşturulmuştur. İç mekân da seçilen tekstil malzemenin istenilen özellikleri sağlanması, kullanım ömrü ve mekân konforu sağlayabilmesi için oluşturulan bu ölçütler doğrultusunda geliştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tekstil; iç mimarlık; performans; malzeme.

Evaluation of Performance Criteria in Interior Design Textile Selection

Abstract

The use of textiles, which started with the covering instinct, has become an important design element that can be covered with furniture, curtains, walls and floors in all interior spaces and creates texture. The purpose of this study; to raise awareness of the use and selection of interior textiles and to determine the performance criteria that will guide designers in the selection of interior textiles. Within the scope of the research, various factors are determined in the selection of interior textiles and in the light of these, it is to establish the criteria that will make the right performance choices. These criteria are created by the chain of rules put forward in the light of the determined factors. It is developed in accordance with these criteria created in order to provide the desired properties of the textile material selected in the interior, to provide the lifetime and space comfort.

Keywords: Textile; interior architecture; performance; material.

¹Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Ana Bilim Dalı, İç Mimarlık Doktora Programı, e-posta: eavlanmaz@gmail.com, ORCID ID:0000-0001-7194-3063

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarından bir diğeri örtünme duygusu olmuştur. Bu çerçevede tekstil insanlık tarihi içerisinde önemli bir malzeme olarak belirmiştir. En ilkel biçimde doğal elyaflarla başlayıp geliştirilen tekstil, hayatın her alanında, tüm mekân lara girmiştir.

Eski çağlardan beri önceleri insan bedenini örtme, korunma ve ısınma güdüleriyle kullanılan tekstil günümüzde; tasarımcıların yüzeyleri tasarlamak ve giydirmek için keşfettiği önemli bir tasarım malzemesi haline gelmiştir. Şimdilerde tekstil sadece yüzeyleri örtmek için değil, diğer yapı malzemeler ile birlikte, görsel yönü ile estetik sağlayan, dokunsal yönü ile yüzeylerimize boyut kazandıran, seçilen renk ve desenler ile psikolojik etkiler yaratan tasarımları oluşturan ve bütünleştiren bir öğedir. Tekstil malzeme; bazen rengiyle, dokusuyla, bazen de tuşesiyle ve desenleri ile toplumların kültürlerini şekillendirmiştir. Bu özelliğinden dolayı tekstil toplumları birbirinden ayıran ama aslında başka bir deyişle o toplumu da birbirine bağlayan bir malzeme olmuştur.

Tekstilin içeriği, ürün olarak çok çeşitliliğe sahiptir. Bilinenin aksine sadece giyim olarak değil; mutfakta kullanılan temizlik bezlerinden, çay poşetleri ve kahve filtrelerine, tıbbi giysilerden ameliyat ipliklerine, hava filtrelerinden çocuk bezlerine dek çok çeşitli yerlerde insan hayatına fayda sağlamaktadır.

İnsanlık tarihi boyunca, gerek toplu yaşamın olduğu yerlerde, gerekse bireysel hayatların sürdüğü alanlarda, insan merkezli gelişen yaşamın temel öğeleri her ne kadar barınma ve giyim olsa da bu yaşamı farklılaştırıp şekillendiren öğelerin başında sanat eserleri ve tekstil ürünleri gelmektedir.

Türk Dil Kurumu'na göre 'Tekstil' kelimesi 'dokuma' veya 'dokumacılık' anlamına, Fransızca textile kelimesinden dilimize geçmiştir. Kelimenin kökeni latince "dokuma" anlamına gelen "texere"den gelmektedir. Günümüzde ise tekstil doğal ve/veya yapay elyaflardan, belirli bir teknikle oluşturulan kumaş, örtü veya kaplamalar gibi yüzeylerin ve bu yüzeylerden elde edilen ürünlerin genel adı haline gelmiştir.

İnsanoğlunun varoluşundan beri tekstilin varlığı bilinmektedir. İlk insanların tam olarak ne zaman ve ne şekilde doğal elyafları ve ilkel kumaş yapılarını keşfettiği tam bilinmemekle birlikte ilk insanların beslenme ya da savunma amacı ile avladıkları hayvanların postlarını soğuktan korunma ve örtünme amacı ile kullandıkları tahmin edilmektedir. Daha sonraları insanlar bitkisel ve hayvansal elyafları (pamuk, keten rami, jüt, kenevir, bambu, koyun,

deve, at, tavşan, alpaka vb.) keşfetmiş ve buldukları alanlara göre kullanmaya başlamış ve ticaret ögesi haline getirip yaygınlaştırmışlardır.

İç mekân da tekstil malzemesi, giyinme ve örtünme dışında, gerek mobilya, halı ve perdelerde gerekse duvar yüzeylerine süsleme ve kaplama için kullanılmıştır. Tarih boyunca da bir çok iç mekân tekstiline çeşitli dönemlerde rastlanmaktadır.

İlkel çağlardan sonra karşımıza iç mekân tekstilleri ilk olarak Mısırdaki çıkışta da Çin'den başlayarak, Akdeniz ve Anadolu üzerinden geçerek Avrupa kıtasına varan İpek Yolu, yüzyıllarca ticaret kervanlarının kullandığı bir rota olmuş, Doğu kültürünün Batılı medeniyetlere, özellikle de Avrupa'ya iletilmesini mümkün kılmış ve iç mekân tekstillerinin gelişimine doğrudan katkı sağlamıştır.

Özellikle pamuk ve ketende, Hindistan ve Mısır öncülük etmiş, Anadolu ise ipek ve bu hammaddelerin Avrupa'ya iletilmesinde aracı olmuştur. Anadolu'da Gordion bölgesinde yapılan kazılarda Frigyalılara ait olduğu düşünülen ilk dokumalar örneklerine rastlanmıştır. Çatalhöyük kazılarında ise neolitik döneme ait olduğu sanılan dokumalara rastlanması, Anadolu'da dokumacılığın o dönemlerdeki varlığını göstermektedir (Önlü, 2004; Levent, 2015). M.Ö. 1346 da Mısır da Tutankamon'un mezarında ve bu tarihten iki yüzyıl sonra da Ramses'in mezarında yünlü kumaşların bulunması bir rastlantı değil, aksine insanoğlunun varoluşundan beri tekstil malzemeyi kullandığının göstergesi olmuştur (Dölen, 1992). Tekstilin önem kazanıp perde, yatak örtüsü ve masa örtüsü olarak kullanılmaya başlanması ortaçağ da görülmüştür. Ortaçağ'da iç mekanlar tekstil ürünleri ile renklendirilmiştir. Sehpalarda açık ve parlak renklerin yanı sıra duvar kaplamaları ve masa örtüleri sıkça kullanılmıştır. Bizanslılar ipekli kumaşların merkezi haline gelmiş, tapestry teknikleri ile çok gösterişli desen ve renklerde dokumalar üretmişlerdir (Scott, 1996; Pile, 2000).

Rönesans dönemine gelindiğinde gösteriş artmış, kullanıcıların istekleri ve beğenileri değişmiştir. İç mekanlara verilen önem arttıkça iç yüzeyleri tekstil ile kaplama isteği ve ev tekstili kullanımları artmıştır. Elyafın son derece ince büküldüğü incecik ketenlerin üretildiği büyük gösterişli damask desenler, yaşam alanlarında girmiştir (Yurt, 2006).

16.yy'da turuncular kahveler ve koyu yeşillerin bordürlü kısa perdelerin renklerini oluştururken, yatak odaları daha süslü bir hal almıştır. İpekli ve kadifeli, çiçek desenli cibinliklerin kullanıldığı, duvar kaplamaları ve

perdelerinin aynı kumaşlardan oluşturulduğu bir dönem olmuştur. 17.yy'da Barok üslubunun doğmasıyla hala önemli olan yatak örtüleri ve perdeler altın ve gümüş ipliklerden dokunmuş kumaşlar ve parlak ipekler çokça kullanılmıştır (Clifton-Mogg.&Paine, 1988; Yurt, 2006).

Günümüzde hızla gelişen malzeme teknolojileri, tüketicinin değişen yaşam biçimini desteklemek amacıyla, iç mekân larda önemli bir yer tutan tekstil endüstrisi ile etkileşim içerisinde. Çağımızda keşfedilen yeni malzemeler ile birlikte hızla yeni tekstiller de modadan mimariye insanlığına kolaylık, özgünlük, işlevsellik ve yeni estetik özellikler getirmiştir. İnsanlığın varoluşundan bugüne kadar olan süreçte tekstil çeşitli şekillerde elde edilmiş ve kullanılmıştır.

Günlük kullanım ve iç mekân lardaki eşyaların çoğu tekstil malzemelerden oluşmaktadır. Öyle ki tekstil; bazen ortam koşullarına göre üretilen ya da seçilen, örneğin; mekân ların ısılarına göre renk alan kumaşlardan, kalp atışlarından hormon seviyesindeki iniş ve çıkışları fark edebilen kumaşlar günümüzde hayal olmaktan çıkmış yaşam konforumuzu destekleyen malzemeler haline gelmiştir.

İç mekân da kullanılan tekstil yüzeyleri, mekân ları oluştururken dokunsal ve görsel katkılar sağlamaktadırlar. Çevremizde her şey yüzeylerden oluşmaktadır. Küçük-büyük, sert ya da yumuşak, yatay ya da dikey yüzeyler. İç mekân larımızı oluşturan tüm bu yüzeyleri tasarlamak; dokularını, hislerini, renklerini, mekâna kattıklarını ve kullanıcıya hissettirdiklerini oluşturmak tasarımcının işidir. Tasarlanan her yüzey hem fonksiyonel hem de estetik olarak kabul görüp aynı zamanda diğerlerinden ayırt edici bir hale getirilmelidir. Tekstil yüzeyler kullanılan mekân larda yüzey etkileri açısından tekstilin rengi, hacimliliği, parlaklığı ya da yumuşaklık, tüylülük veya kayganlık gibi özelliklerin birini ya da birkaçını aynı yüzeyde elde edebileceğimiz etkiler sunmaktadır.

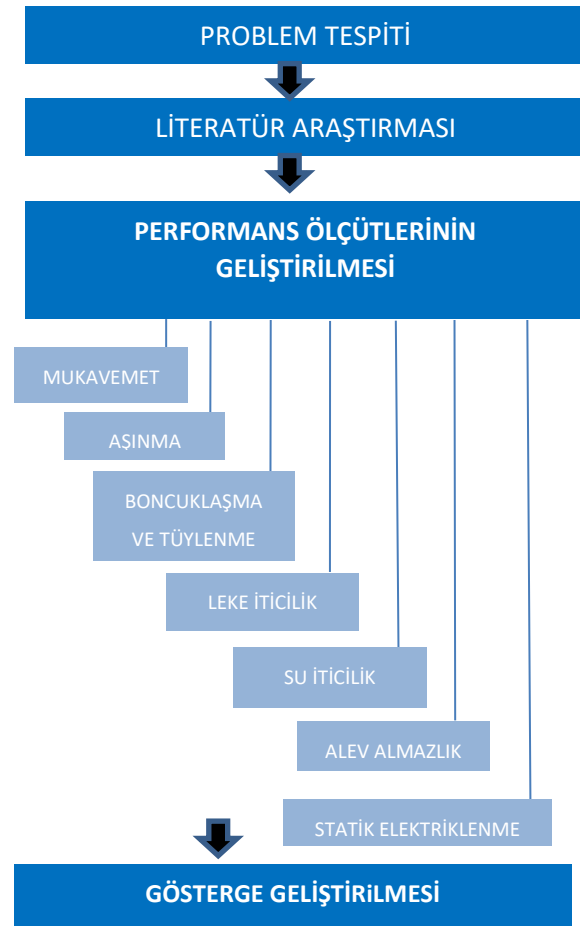
Tekstil sadece korunmak ve örtünmek dışında, tasarlanan mekân lara kimlik kazandıran ve kullanıcının yaşam tarzını kolaylaştırarak destekleyen bir öğedir. İç mekân larda kullanılan tekstil malzemeleri; döşemelikler, perdeler, zemin kaplamaları, duvar kaplamaları olarak sınıflandırılmıştır.

Bu çalışmanın amacı; iç mekân larda önemli bir tasarım öğesi olan tekstilin, geliştirilen ölçütler içerisinde performans ölçütlerinin belirlenmesidir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Tekstil iç mekân da çeşitli yüzeylerde kullanılmaktadır. İç mekân da yorgan, yastık, battaniye, nevresim, havlu gibi tekstil ürünleri ev tekstili, mekân sal anlamda iç mekân ın tasarımına katkı sağlayan, mekân bileşenlerini örten ve dokuyu oluşturan tekstillere iç mekân tekstilleri denilmektedir. Bu araştırmanın kapsamını perdeler, döşemelikler, duvar kaplamaları ve zemin kaplamalarında kullanılan tekstil malzemeler oluşturmaktadır.

Araştırmada betimleyici yöntem benimsenmiştir. Araştırma öncelikli olarak iç mekân tasarım sürecinde tekstil malzeme kullanımına yönelik malzeme seçiminde bilgi sahibi olmadığı varsayımına dayanmaktadır. Bir başka ifadeyle araştırmanın cevap aradığı temel problem, tekstil malzeme seçimine ilişkin, doğru performans ölçütlerinin bilinmemesinden dolayı doğru seçimler yapılamadığıdır. Bu kapsamda öncelikli olarak tekstil malzemelere ilişkin bir performans ölçütü geliştirmek üzere detaylı bir literatür araştırması yapılmıştır. Bu araştırmaya bağlı olarak tekstil malzemeye ilişkin performans göstergeleri tespit edilerek sınıflandırılmış ve üst ölçütler kapsamında geliştirilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışmanın Yöntemi

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Tekstilde performans, önceden planlanmış bir şekilde davranmaktadır. Kumaşın genel performansını; elyaf seçimi, iplik, kumaş yapıları ve bitimler belirler ve etkiler.

Her tekstil malzeme doğrudan kullanıma uygun olmadığından tekstil terbiye işlemleri yapılır. Tekstili daha kullanılabilir, daha iyi duruma getirme işlemleridir bunlar. Bazı kumaşlar farklı terbiye işlemleri sayesinde hem döşemelik hem de giysi olarak kullanılabilir hale getirilmektedir. Tekstil ürünlerini yanmaya, lekelenmeye veya sürtünmeye karşı daha dirençli hale getirmek için apre uygulamaları gerçekleştirilir. Kumaşların tutum özellikleri ve kullanım özelliklerinin geliştirilip iyileştirilmesi istenir. Bazen iç mekân larda perdelerle ya da döşemeliklerde kumaşların daha yumuşak veya daha parlak ya da daha mat görünmesi istenebilir. İstenen tüm bu şartlara uygunluk sağlayabilen apreler mevcuttur ve tekstil ile tamamlanan mekân konforunu sağlarlar. Tekstil malzemeyi oluşturan ipliklerin daha kullanışlı ve istenilen özellikte olması için yapılan işlemlerdir ve iç mekân da istenen konfor, hijyen, dayanıklılık ve mekân a katması gereken duyguları sağlamak için kumaş oluşturacak ipliklerin terbiye işlemlerinden geçmesi gerekir.

İç mekân da seçilen tekstil ürünü bakım için uygun ve makul bir sürede temizlenebilir olmalıdır ve mekân ın genel ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Örneğin mekân da ses yalıtımı, ısı yalıtımı, yanmazlık, aşınmazlık gerekkip gerekmediği, düşük maliyet, bakteri kontrolü, veya minimum bakım gibi arttırabileceğimiz özel ihtiyaçlar belirlenip seçimler buna göre yapılmalıdır ki, seçilen tekstilin performansı artsın (Jackman ve Dixon,2003).

Kullanılacak tekstillerden beklenen talepler, önceden belirlenip seçimler yapılırsa, kullanım sırasında ürünün sorunsuz davranış ve performansı artar, ömrü uzar. Tekstil seçiminde performans ölçütleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Mukavemet
2. Aşınma
3. Boncuklaşma ve Tüylene
4. Leke İticilik
5. Su iticilik
6. Alev Almazlık
7. Statik Elektriklenme

1. Mukavemet

İç mekâna uygulanacak tekstillerin mukavemetleri, yani kullanım sırasında maruz kalacağı yükler ve kuvvetlere karşı güçlü olması gerekir. Zaten kullanım sırasında çeşitli temizleme işlemleri, ışık ve sürtünme gibi bir

sürü etkene maruz kalacağı için bu tekstillerin performansları düşecektir. Bu yüzden seçim sırasında kopma, yırtılma ve patlama mukavemetlerinin belli bir ölçüde hedeflenmesi ve buna göre tekstilin seçilmesi uygun olur. Bir kumaşın kopma mukavemeti tek tek ipliklerin mukavemeti ve o kumaşın dokumasıyla bağlantılı olarak etkilenir (Taylor,1999).

Yırtılma mukavemeti, kopma mukavemetine göre daha azdır kumaşlarda. Yırtılma sırasında iplikler yani atkı ve çözgü telleri kayarsa yırtılma meydana gelir.

Çok Sıkı dokunmuş kumaşlar iplik kaymasını engellediği için kullanıcı sayısının çok olduğu döşemeliklerde tercih edilir. Kumaşa sentetik bir reçine ya da gibi bir terbiye uygulanırsa tellerin sürtünmesini arttırarak yırtılma riskini azaltır. Örneğin yün ve naylon gibi kolay uzayan liflerden üretilmiş iplikler ve bunlardan yapılan kumaşlar, uygulanan yükü komşu ipliklere paylaşarak eğilip bükülüp yırtılmayacaklardır. Birde örgü kumaşların yırtılması zor olduğundan döşemeliklerde tercih sebebi olabilir (Taylor,1999).

Patlama mukavemetini ise yalnızca ipliklerin mukavemetine değil, iplik esnekliği ve kumaşın yapısına (konstrüksiyonuna) da bağlıdır. Yine reçine terbiyeli kumaşlar ve fırçalanmış örgü kumaşlar patlama mukavemetine dayanıklıdır.

2. Aşınma

Aşınma tekstilin yüzeyinde veya kenarlarında katlanma varsa dikiş yerlerinde meydana gelebilir ve tekstil aynı bölge üzerinde esnemeye maruz kalırsa çatlamalar görülebilir. Kumaş üzerinde boncuklaşma oluşarak aşınır ve istenmeyen bir görünüm alır. Tekstilin hangi elyaftan üretildiği burada önem kazanır. Bazı kumaşlar yıkama sırasında ıslakken bazıları ise ısı ile, ütü ya da aşırı ışığa maruz kalarak aşınma meydana gelebilir. Reçinelenmiş kumaşların aşınma dayanımı azalır.

Lif inceliği: Özdeş iki tekstil malzeme karşılaştırıldığında lif türleri aynı sadece lif kalınlığı farklı olsa, kalın lif ile yapılmış malzeme daha uzun ömürlü ve dayanımı yüksektir.

Katlı iplikler: Özdeş iki tekstil malzeme karşılaştırıldığında, aynı numara fakat biri tek kat iplik, diğeri katlı ipliklerden yapılmışsa, katlı olan iplikten üretilmiş kumaşın dayanımı daha yüksektir.

İplik sıklığı: Seçilen kumaş sıkı dokunmuşsa eğer aşınma dayanımı yüksek olur ve kumaş geç yıpranır.

Dokuma Deseni: Bezayağı dokumada konstrüksiyonda eşit sayıda atkı ve çözgü

bulunur. Bunların sayılarının eşit olması aşınma etkisini eşit olarak paylaşacaktır. Diğer yandan dimi, saten ya da saten benzeri dokuma desenleri kumaş yüzeyinde atkı ya da çözgü ipliği hakimiyetine sahiptirler. Bu kumaşlarda lif yoğunluğu olan yüzeylerde sürtünmenin etkisiyle aşınma meydana gelir.

Tekstil kalınlığı: Tekstil kalınlığı arttıkça ömrü daha uzun ve dayanımı yüksek olur. İç mekân larda genellikle bu tekstiller yalıtım-izolasyon amaçlı; duvar, tavan ya da zemin kaplaması olarak tercih edilirler (Taylor,1999).

3. Boncuklaşma ve Tüylene

Tüylene, liflerin kırılıp, kumaştan çıkmasıdır. Genellikle sürtünme sonucu ortaya çıkar ve kumaş lifleri yüzeyden dışarı çıkar.

Boncuklaşma kumaş yüzeyindeki liflerin küçük toplar halinde yuvarlanıp kumaş yüzeyinde çirkin görüntü oluşturmasıdır. (Taylor, 1999).

Yün gibi emici lifler tüylenip boncuklaştığında, genellikle geçicidir ve kolay ortadan kaldırılır. Fakat polyester gibi emici olmayan liflerde boncuklaşma meydana geldiğinde, ortadan kaldırma zorlaşır ve kalıcı olur (Jackman & Dixon,2003).

Kullanıcı sayısının çok olduğu iç mekân larda; örneğin otel odalarında, tekstilin çok kullanımdan ve sürtünmeden zarar görmemesi için sürtünmeye karşı dayanıklılık apresi uygulanabilir.

Dayanıklılık apresi, tekstil yüzeyinin sürtünmeye karşı dayanımını arttırmak için tekstil yüzeylerine uygulanır. Tekstile kolay bakım özelliği kazandırılır. Yüzeyler silisli asite batırılarak yumuşamış lifin içinde birikmesi sağlanarak sürtünmeden zarar görmesi engellenir (Gürcüm,2013).

Şekil 2. Kumaşta boncuklaşma

(<https://www.kipeo.com.tr/bilgi/yikama-ve-bakim-tali-matlari>,Erişim Tarihi 15.01.2020)

4. Leke İtıcilik

Tekstilde lekelenme, kir ya da yağlardan meydana gelen kirlenmeyi ifade eder. Leke itıcilik denilince, seçilen tekstil suyu ya da yağlı sıvıları kolaylıkla emmemelidir. Bunu başarmak için kumaşların yüzeyine silikon apre uygulaması yapılır. Böylece kahve, çay, mürekkep gibi zor temizlenen lekelerin kumaş yüzeyini ıslatmadan akıp gitmesi sağlanmış olur (Taylor,1999).

Şekil 3. Leke itıcilik apresi uygulanmış kumaş (<http://vanelli.com.tr/contact-business/oil-and-stain-repellent> Erişim tarihi:15.01.2020)

5. Su İtıcilik

Tekstil malzemelerinin kullanım yerlerine göre farklı özelliklere sahip olması istenir. Mekân da su ve diğer sıvılarıyla temas etmesi durumunda hidrofob (su itici) olması istenen tekstillere su itici özellik verilir. Bu kumaşlar ev tekstili, döşemelik kaplamalar ve duvar kaplamaları olarak seçilir. Kumaş yüzeyine temas eden sıvılar emilerek kumaşın kirlenmesine de sebep olurlar. Bunu engellemek için su itıcilik apresi uygulanır. Sıvının nüfus etmesi engellenerek kirlenmesi de önlenmiş olur. Su itıcilik apresinde kumaş yüzeyinde değil de, kumaşı oluşturan lif ve ipliklerin yüzeyinde film oluşturulur. Böylece, gözenekler kapanmayacağı için kumaş havayı geçirir, örneğin döşemeliklerde kullanıldığında terletmez, konforumuzu bozamaz. Su itici apre tüm elyaf türlerine uygulanabilir. Genellikle pamuk, polyester-pamuk, polyester- viskon ve bazen yün kumaşlara uygulama yapılır (MEB, 2014).

Şekil 4. Su iticilik uygulanmış kumaş. (<https://triplefatgoose.com/blogs/down-time/waterproof-vs-water-repellent-vs-water-resistant>, erişim tarihi:15.01.2020)

6. Alev Almazlık

Tekstillere kazandırılan yanmazlık özelliğine alev almazlık denir. Kumaşlara üretim sonrası uygulanan apre yöntemi ile ya da iplik üretimi sırasında ipliğe kazandırılan alev almazlık özelliği ile sağlanmaktadır. Alev almazlık apresi uygulamalarının yıkanma ile etkisi azalmaktadır. İpliği yanmaz olan ürünler kullanım süresince alev almaz özelliktedir ve daha kalıcı olan bu şekil yanmazlık, apreli yanmazlık yöntemine göre daha maliyetlidir.

7. Statik Elektriklenme

Statik elektriklenme, kumaş yüzeyine yapışan toz, iplik, saç, kürk ve tüy gibi malzemeleri çekme eğilimidir. Bu gibi dış etkilerin çoğunlukta olduğu yerlerde statik eğilimli kumaşlar kullanıldığında, kumaşın korunması daha zordur. Toz, iplik, saç tüy gibi dış etkiler kumaşa sınıksız yapışır ve onu temizlemek çok zor olur. İç mekânlarda istenen fiziksel konfor, statik elektriklenmeden etkilenir ve istenmeyen durumlar oluşur. Döşeme olarak kullanılan statik eğilimli bir kumaş, kullanıcının giysisinin mobilya yüzeyine yapışmasına neden olur; kullanıcı koltuğu terk ettiğinde, özellikle de hidrofobik (suyu sevmeyen) malzemelerden yapılmışsa, giysiler elektriklenecek veya diğer giysi katmanlarına yapışacaktır. Bu gibi durumlar, iç mekân da fiziksel konforunu bozar (Jackman ve Dixon,2003).

Statik elektriklenme kumaş veya ipliklerin tozları çekmesine, dolayısıyla çabuk kirlenmesine neden olur. Bunu önlemek için tekstil liflerine anti statik apre yapılır. İplik üretimi sırasında anti statik apre yapılmamış lifler kullanılırsa, lif kümesinin silindirlere sarılması, istem dışı şekiller alması nedeniyle düzgün iplik üretmek mümkün olmaz. Bu nedenle sentetik liflerde iplik üretimine geçmeden önce anti statik apre yapmak gereklidir. Anti statik apre kumaş formunda ki

tekstil malzemeleri üzerine de ki uygulaması yaygın değildir (MEB, 2014).

Belirlenen bu ölçütler tüm iç mekânlarda seçilen tekstil malzemenin performansı etkileyen, tekstilden istenilen özellikleri sağlayabilmesi, kullanım ömrü ve mekân konforu oluşturabilmesi için belirlenmiş önemli genel ölçütlerdir.

4. SONUÇ

Günümüzde tekstil; her alanda hayatın vazgeçilmezi olarak, her mekân da var edilen bir malzemedir. Örtünme içgüdüğü ile başlayan tekstil kullanımı, doğum anından itibaren, geliştirip kullanılan, sıkça hem iç mekânlarda, hem dış mekânlarda, neredeyse her alanda karşılaşılan, vazgeçilmez bir tasarım öğesi haline gelmiştir. Tekstil, iç mekân daki psikolojik, estetik, sağlık, güvenlik ve mekân ın kullanım performansını etkileyen en önemli öğelerden biridir.

İç mekân tasarımı ve uygulama aşamasında çok çeşitli tekstil alternatifleri arasından seçim yapabilmek için bu ürünlerin estetik, performans, sağlık, güvenlik ve maliyet açısından ölçütleri geliştirilmiştir. Karar verme aşamasında her bir ölçüte göre beklenti ve talepleri karşılayan alternatifin seçilebilmesi önem kazanmaktadır. Bu kadar çok tekstil alternatifi ve seçimde etkili olan çok sayıda ölçüt arasından amaca en uygun ürünün seçimini gerçekleştirebilmek için sistematik bir yolun izlenmesi gerekmektedir.

İç mekân tekstillerinin kullanımına ve seçimine ilişkin farkındalığı arttırmak ve tasarımcılara iç mekân tekstillerinin seçiminde performans ölçütlerini belirlemek için bu çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada iç mekân da kullanılan tekstil kaplamalarının performansını artırmak ve doğru tekstili seçebilmek için belli faktörlerin bilinmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Doğru mekâna doğru tekstilin seçimi için performans ölçütleri saptanmıştır. Araştırma kapsamında iç mekân tekstillerinin seçiminde çeşitli ölçütlere önem verilip, bunlar doğrultusunda değerlendirmeler yapılması öngörülmektedir.

İç mekân da tekstil seçimini inceleyen bu araştırmanın sonucunda, bir çok faktörün bu seçimde performans üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu faktörler, tekstil seçilecek olan iç mekân a göre belirlenip mekânın işlevi de bu seçime katılarak, hangi iç mekâna, hangi özelliklerde tekstil seçileceği konusunda bilgi vermektedir. Tüm faktörlerin ışığında ortaya koyulan ve doğru seçim yapılmasını sağlayan kurallar silsilesi de ölçütleri oluşturmaktadır. Belirlenen performans ölçütleri, mekân, işlevi ve kullanıcı sayısı da belirlendikten sonra belli bir hiyerarşik düzene sokularak uygulanması önerilir.

Kumaş, dayanımlarının daha yüksek, aşınmanın daha az oluşmasını için lifin inceliği, iplikler ve sıklıkları, dokuma deseni ve tekstilin kalınlığı önemlidir. Seçim ölçütleri, malzemenin birçok özelliğine bağlı olarak gelişir. Malzeme özellikleri ölçüt değildir. Bunlara göre uygun seçimi yapmak, ölçütlere uygun bir seçim yapıldığının ifadesidir.

İç mekân larda kullanılan tekstillerin daha uzun ömürlü, daha sağlam, zor yırtılan, daha temiz, daha konforlu hissettiren, ıslanmayan vb. gibi birçok özelliğe sahip olması istenen tekstilleri belirleyebilmek için, seçimler saptanan ölçütler doğrultusunda yapılmalıdır.

Bilgi:

Bu çalışma, yazar tarafından, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç-Mimarlık Anabilim Dalında hazırlanan "İç Mekân Tasarımında Tekstil Yeri, Seçim Ölçütlerinin Saptanması ve Otel Odaları Üzerinden Analizi" isimli Doktora Tez çalışmasına dayalı olarak hazırlanmıştır.

Kaynaklar

- 1) DÖLEN E. (1992). *Tekstil Tarihi* (Cilt 1), İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları.
- 2) CLIFTON-MOGG C. and MELANIE PAINE M. (1988). *The Curtain Book*. London : Mitchell Beazley.
- 3) GÜRCÜM B.H. (2013). *Tekstil Malzeme Bilgisi*, İstanbul: Kerasus Kitap.
- 4) HALL, A.J. (1965). 'Standart Handbook of Textiles', Sixth Edition, Londra, İngiltere
- 5) JACKMAN D. and DIXON M. CONDRA J. (2003). *The Guide to Textiles for Interiors*, 3rd Edition, Printed in Canada by Friesens.
- 6) JACUES, R., FLEMMING, E. (1957). 'Das Textilwerk' Germany.
- 7) JAUMANN, RORDORF, G. (1956). *Handbuch der Textilkunde*, Germany.
- 8) LEVENT.T. (2015). İç Mimarlıkta Bir Tasarım Ögesi Olarak Tekstil Ürünleri ve Seçim Ölçütleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- 9) TAYLOR M.A. (1999). *Tekstil Teknolojisi*, 4. Baskı, Çev: Demir A., Günay M., İstanbul Şan Ofset
- 10) MEB (1994). *Tekstil Teknolojisi*, 1-2. Birinci basım, Milli İstanbul: Eğitim Basımevi.
- 11) T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2014). *Tekstil teknolojisi Yapay Lifler*, Ankara: MEB Yayınları.
- 12) TYRONE L. VİGO, (2013). *Textile Processing and Properties: Preparation, Dyeing Finishing and Performance*, UK: Elsevier.
- 13) ÖNLÜ N. (2004). 'Ev Tekstilinde Tasarımcının Rolü', *Ev Tekstili Dergisi*, Doğan Ofset Yay. Ve Mat. A.S, Yıl:11, Sayı: 40, Şubat, İstanbul.
- 14) ÖZCAN G. (2003). *Ev Tekstil Ürünlerinde Güç Tutuşmanın Önemi*, *Ev Tekstili Dergisi*, Mayıs 2003, 40-44.
- 15) PİLE, J. (2000). *A History of Interior design*, London: John Wiles and Sons.
- 16) YAKARTEPE M., YAKARTEPE Z., *Tekstil Teknolojisi*, Cilt 1, T.K.A.M. Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma Merkezi
- 17) YAKARTEPE, M., YAKARTEPE,Z. (1995). 'TKAM Tekstil Teknolojisi, Elyaftan-Kumaşa 1, İstanbul
- 18) YAKARTEPE, M., YAKARTEPE,Z. (1995). 'TKAM Tekstil Teknolojisi, Elyaftan-Kumaşa 3, İstanbul
- 19) YAKARTEPE, M., YAKARTEPE,Z. (1995). 'TKAM Tekstil Teknolojisi, Elyaftan-Kumaşa 5, İstanbul
- 20) YAKARTEPE, M., YAKARTEPE,Z. (1995). 'TKAM Tekstil Teknolojisi, Elyaftan-Kumaşa 6, İstanbul
- 21) YAKARTEPE, M., YAKARTEPE,Z. (1995). 'TKAM Tekstil Teknolojisi, Elyaftan-Kumaşa 9, İstanbul
- 22) <http://vanelli.com.tr/contact-business/oil-and-stain-repellent> Erişim tarihi:15.01.2020
- 23) <http://www.zigzag.com.tr/contents/faydalibilgiler/30>, erişim tarihi: 15.01.2020
- 24) <https://www.kipeo.com.tr/bilgi/yikama-ve-bakim-talimatları>,Erişim Tarihi 15.01.2020
- 25) <https://triplefatgoose.com/blogs/down-time/water-proof-vs-water-repellent-vs-water-resistant>, erişim tarihi:15.01.2020